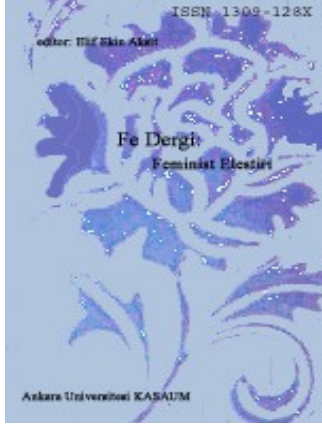

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 4, Sayı 1
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

Siyaset, Hukuk ve Cinsel Suçlar: Assange Olayı ve Hukukçu Feminizmin Eleştirisi

Alev Özkazanç

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 15 Haziran 2012

Bu makaleyi alıntılar için: Alev Özkazanç, “Siyaset, Hukuk ve Cinsel Suçlar: Assange Olayı ve Hukukçu Feminizmin Eleştirisi,” *Fe Dergi* 4, sayı 1 (2012), 1-13.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/7_1.html

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Siyaset, Hukuk ve Cinsel Suçlar: Assange Olayı ve Hukukçu Feminizmin Eleştirisi

Alev Özkazanç*

2010 yılının sonunda Wikileaks kurucusu Julian Assange'ın cinsel saldırı ve tecavüz ithamıyla tutuklanması hararetle bir tartışmaya yol açtı. Assange olayı, siyaset, hukuk ve cinsellik arasındaki karmaşık ilişkiler üzerine düşünmek için çok verimli bir zemin sunuyor. Bu yazının asıl amacı da, özellikle Amerika ve İsveç'teki tartışmalardan yola çıkarak feminist siyaset ve feminist hukukla ilişkili olarak tecavüz yasalarının eleştirel bir incelemesini yapmak olacak. Bu amaçla bu yazıda konuyu üç temel aşamada ele alacağım. İlk bölümde olayın Amerika ve İsveç'te nasıl farklı bağlamlarda ele alındığına dair karşılaştırmalı bir analiz yapacağım. Bu analizde amacım, devlet, hukuk ve cinsellik ilişkisine dair bu iki farklı tartışma bağlamından feminist siyasetin üzerinde düşünmek zorunda olduğu sorunları ortaya çıkarmak olacak. İkinci olarak İsveç'te en net ifadesini gördüğümüz üzere, Batılı ülkelerde tecavüz yasalarında egemen olmaya başlayan yeni gelişmeler ışığında feminizmin hukuk alanında kazandığı mevzilere ilişkin bir sorgulamaya girişeceğim. Nihayet, feminizmin hukuk alanında kazandığı bu yeni konum ile ileri kapitalist ülkelerdeki feminist siyasetin bazı önemli sorunları arasındaki ilişkileri göstermeye çalışacağım.

Anahtar Sözcükler: Assange Davası, Tecavüz, Tecavüz Yasaları, Feminist Siyaset, Hukukçu Feminizm.

Politics, Law and Sexual Crimes: The Assange Affair and the Critique of Legal Feminism

In December 2010, the founder of Wikileaks, Julian Assange was arrested on the basis of allegations of rape and sexual assault. The allegations and the arrest have led to a heated public debate around the world. The Assange case provides an excellent example to analyze the delicate and complicated relations between law, politics and sexual crimes. This paper interrogates this messy field of complex issues by elaborating on the debates in the US and in Sweden. This paper will proceed through three levels. In the first part, I will make a comparative evaluation of the US and Swedish debates and claim that the terms of the debate were totally different in each country and that feminist politics should derive different lessons from these debates to think about the question of state, politics and law in relation to sexual crimes. Secondly, I will critically analyze legal feminism and its problems as it is revealed by the Swedish rape laws. Finally I will try to think the problems of legal feminism in the context of feminist politics in the Western world.

Key words: Assange Case, Rape, Rape Laws, Feminist Politics, Legal Feminism.

Giriş

Wikileaks'ın kurucusu ve baş editörü Julian Assange, 2010 yılının Aralık ayında, yani Wikileaks'ın Amerikan dış politikasına dair gizli belgeleri sızdırmaya başlamasından bir ay sonra, Avrupa Tutuklama Emri ile Büyük Britanya'da tutuklandı. Bir konuşma yapmak üzere Ağustos 2010'da İsveç'e giden Assange İngiltere'ye döndükten sonra, İsveç'te iken cinsel ilişki kurduğu iki kadının şikâyetleri üzerine cinsel saldırı ve tecavüz suçlarıyla itham edilmiş ve İsveç hükümeti, sorgulanmak üzere Assange'ın tutuklanmasını ve İsveç'e iade edilmesini talep etmişti.¹ Kefaletle serbest bırakılan ve tutuksuz yargılanan Assange, şu anda iade duruşmasının sonucunu bekliyor. Assange'ın İsveç'e iadesi, oradan ölüm cezası riskiyle karşılaştacağı Amerika'ya iadesi anlamına geleceği için özel bir önem arz ediyor. Şimdiye kadarki duruşmalarda Assange, kurduğu cinsel ilişkilerin rızaya dayalı olduğu ve iddiaların "dayanaksız" olduğu savunmasını yaptı.

Bu iddia ve tutuklamanın ardından, Amerika ve İsveç başta olmak üzere, küresel düzeyde oldukça hararetle bir tartışma patlak verdi. Feminist olan olmayan sıradan insanların ve kamusal-medyatik figürlerin özellikle sosyal medya üzerinden dâhil oldukları ve sert bir cepheleşmeye sahne olan bu tartışmada olay, pek çok farklı açıdan ele alındı. Bu olay, feministler ile "ilericilerin" karşı karşıya gelmelerine neden olduğu gibi, aynı zamanda Amerika'da "Feminizmde Büyük 2010 Yarılması" denen feminizm içi bir tartışmayı da başlattı.²

*Doç. Dr., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Ankara Üniversitesi.

Assange olayının, siyaset, hukuk ve cinsellik arasındaki karmaşık ilişkiler üzerine düşünmek için çok verimli bir zemin sunduğunu düşünüyorum. Bu yazının asıl amacı da, özellikle Amerika ve İsveç'teki tartışmalardan yola çıkarak feminist siyaset ve feminist hukukla ilişkili olarak tecavüz yasalarının eleştirel bir incelemesini yapmak olacak. Bu amaçla bu yazıda konuyu üç temel aşamada ele alacağım. İlk bölümde olayın Amerika ve İsveç'te nasıl farklı bağlamlarda ele alındığına dair karşılaştırmalı bir analiz yapacağım. Bu analizde amacım, devlet, hukuk ve cinsellik ilişkine dair bu iki farklı tartışma bağlamından feminist siyasetin üzerinde düşünmek zorunda olduğu sorunları ortaya çıkarmak olacak. İkinci olarak İsveç'te en net ifadesini gördüğümüz üzere, Batılı ülkelerde tecavüz yasalarında egemen olmaya başlayan yeni gelişmeler ışığında feminizmin hukuk alanında kazandığı mevzilere ilişkin bir sorgulamaya girişeceğim. Nihayet, feminizmin hukuk alanında kazandığı bu yeni konum ile ileri kapitalist ülkelerdeki feminist siyasetin bazı önemli sorunları arasındaki ilişkileri göstermeye çalışacağım.

Assange Olayı: Amerikalılar ve İsveçliler Tartışıyor

Hem devlet iktidarı ve hukuksal sistemin yapısı hem de toplumsal cinsiyet rejimleri bakımından farklı iki coğrafya olan Amerika ile İsveç'te Assange tartışmasının oldukça farklı bağlamlara yerleştiğini görüyoruz.

Amerika'daki tartışma hakkında genel olarak söylenecek şeyler şunlar: Amerikan sağ, Assange'a duyduğu nefret ile feminizme duyduğu husumet arasında bölünmüş görünüyor. Bu nedenle, bazı sağcı yorumcular ve sosyal medyada görüş belirten çok sayıda muhafazakâr kişinin, Assange'a yönelik iddiaları, feminizm tarafından ele geçirilmiş İsveç'in sapkın tecavüz yasalarının tuhaf bir sonucu olarak görürken, başka bazılarının bu fırsattan Assange'a yüklenmek ve kamuoyu nezdinde onu mahkûm etmek için faydalanmalarında şaşılacak bir şey yok. Yine de genel olarak baktığımızda Amerikan muhafazakâr sağında feminizme dair husumet ağır basmıştır diyebiliriz.

Amerikan solunun ya da oradaki ifadeyle "ilericilerin" tipik tepkisi ise Assange'a yönelik iddiaları, Amerikan devleti eleştirisi çerçevesinde ele almak ve bunu en güçlü "devlet düşmanına" karşı düzenlenen tipik bir CIA operasyonu olarak kodlamak oldu. Onlara göre feminist ideoloji de, devlet ve medya tarafından Assange karşıtlığını besleyecek şekilde manipüle ediliyordu. Nitekim Michael Moore ve Keith Olberman gibi önemli ilerici figürler Assange'a açık bir destek verdiler, hatta Moore, Assange için kefalet parası toplama kampanyası başlattı. Moore şöyle yazıyordu:

Tüm istediğim, devletin avını nasıl kovaladığı konusunda naif olmamanız. Lütfen, asla ama asla "resmi öyküye" inanmayın. Ve Assange'ın suçlu ya da masum olmasından bağımsız olarak (ki iddiaların ne kadar tuhaf olduğuna dikkat edin), bu adam kefaletle serbest bırakılmayı ve kendini savunmayı hak ediyor.³

Sosyal medyada kendini ifade eden solcuların çoğu, iddiaların Assange'ın ifadesiyle "dayanaksız" ya da en azından Moore'un ifadesiyle "tuhaf" olduğu konusunda fikir birliği içinde görünüyorlar. Amerikalı solculara göre, Assange'a yönelik iddiaların bir CIA komplosu olduğu çok apaçıktı. Bu "apaçıklık" inancının dayandığı asıl temel, bir yorumcunun "bu iddialara inanmak için Amerikan devletini ve CIA'yı hiç tanımıyor olmak gerekir" ifadesinin de işaret ettiği üzere, Amerikan devletine ve derin operasyon gücüne dair güçlü kanaatlerdir. Ancak, doğrudan olayla ilgili bazı ayrıntıların da bu komplo iddiasını desteklemek amacıyla yorumlandığı görüyoruz. Bu çerçevede sosyal medyada sık dile getirilen yorumlar ve iddialar şunlardı:⁴ Assange'ın kurduğu cinsel ilişkilerin rızaya dayalı olup, kadınların sonradan duyulan bir "rahatsızlık" nedeniyle şikayet etmiş olduklarını gösteren türden söz ve eylemlerin varlığı, bu iki kadının hukuk yoluna başvurmalarında, kadınlardan birinin olaydan çok önce kendi internet sitesinde "erkeklerden yasal intikam almanın yedi aşaması" başlıklı bir yazı yayınlamış olan "azılı bir radikal feminist" olması⁵ (ki olaydan sonra bu metnin internetten kaldırıldığı biliniyor), kadınlardan diğersinin CIA ile bağlantısı olabileceği (ki bir zamanlar Castro-karşıtı bir mitinge katıldığı iddia ediliyor) ve kadınların iddianın ardından bazı gazetelere olayın öyküsünü satmaya çalışmış olmaları.

Sonuç olarak, Amerikalı ilericilerin nezdinde bu olayın, baştan sona siyasi kaygılarla yönetilmiş bir olay olduğu açıktı. Onlara göre anti-Assange medya kampanyası, Amerikan devleti tarafından desteklenen sağcı bir kampanyadır ve kampanyanın amacı da Wikileaks'in ortaya çıkardığı çirkin gerçeklerin üstünü skandal siyasetiyle örtmeye çalışmaktır. Ayrıca, blog-âlemindeki solcular, Amerikan feminizminin Amerikan sağ ile ittifak halinde, muhalif güçlere karşı kullanılan bir araç haline geldiği şeklindeki yargıyı da öne çıkarıyorlardı.

Hatta feministlerle yapılan polemik, bir bütün olarak feminist hareketin sorgulanmasına kadar vardı. Nitekim bunlardan birisi olan David Walsh şöyle yazıyordu:

Feminist düşünce, konformist-olmayanların ve siyasi muhaliflerin bastırılmasını meşrulaştırma ve gündemi sınıf tahakkümü ve toplumsal eşitsizlik gibi büyük toplumsal sorunlardan kendine acıma ve modası geçmiş kaygılara doğru kaydırma aracı haline gelmiştir. Amerika'da kimlik siyasetinin ne anlama geldiği giderek açığa çıkıyor: insanları aldatma yöntemi, toplumdaki büyük yarılmayı gizleme aracı ve hiç de tesadüfi olmayan biçimde birtakım Afro-Amerikalıyı, gayleri ve profesyonel feministleri zenginleştirme aracı.⁶

Amerikalı feministler ise bu solcu yorumlara blog-âleminde büyük bir kampanyayla karşılık verdiler.⁷ Amerikan solcularını, Assange olayı nezdinde genel olarak tecavüz iddialarını küçümsemekle, “güçlü adamı” siyasi kaygılarla korumakla ve genel olarak eril-cinsiyetçi söylemleri yeniden üretmekle suçladılar. Feministlerin çoğu, açık bir Assange-karşıtı tavırdan sakınarak, Assange'ın Wikileaks ile iyi bir iş yapmış olduğunu kabul etmekle birlikte, onun siyasi kimliği ile cinsel saldırı iddiaları arasında herhangi bir bağlantı kurmayı reddettiler. Herhangi bir cinsel saldırı iddiası yapanın kim olduğundan tamamen bağımsız olarak ele alınmalı ve her durumda ciddiye alınmalıydı. Feministler özellikle bu örnek üzerinden Amerikalı ilerici, güçlü ve ünlü adamlara yönelik cinsel suç iddiaları konusunda kamuoyunun gösterdiği tipik cinsiyetçi tepkileri tekrarlamakla suçladılar. Çoğu zaman olduğu gibi bu “güçlü adama” yönelik iddiada da, suçlayan kadın(lar) baştan haksız görünüyor ve komplo ve iftira iddiaları öne çıkarılıyordu. Çoğu feminist, İsveç yasalarına göre tecavüz olarak görülen bu olay hakkındaki gerçeklerin görülecek dava yoluyla ortaya çıkarılması gerektiğini ve siyasi kimliği nedeniyle Assange'ın herhangi bir imtiyazdan yararlanamayacağını belirttiler. Sonuç olarak, medyadaki Assange-yanlısı kampanya, tecavüz olayını ve mağdurlarını küçümsemek, kadın mücadelesine zarar vermek ve toplumda yaygın olan tecavüz mitlerini güçlendirmek anlamına geliyordu.

Feministler arasında farklı sesler de yok değildi. Nitekim, Naomi Wolf ve Katrin Axelson gibi birkaç önemli medyatik figür, ilerici görüşlere benzer şekilde hem iddiaları hem de olayın siyasi arka planını sorguladılar ancak oldukça marjinal kaldılar.⁸ Feministler içinde bu cılız sesi en güçlü seslendiren Naomi Wolf oldu. Interpol'e yazdığı açık mektupta Assange'ın “Dünya Randevu Polisi” tarafından tutuklanmış olduğu şeklinde ironik bir tespit yapan Wolf, J. Friedman ile karşı karşıya geldiği televizyon programında ise şunları söylüyordu:

Bu iddialar son derece atipik olarak ele alınmaktadır. Tecavüz mağdurlarıyla ilgilendiğim son yirmi üç yılda bu kadar belirsizlik içeren, bu kadar çok rızaya dayalı bir durumda erkeğin herhangi bir yasal sürece maruz kaldığını görmedim... Bu dava, dünyanın en güçlü ve giderek zorbalayan ulusunu öfkelenmiş olan bir gazeteciyle ilgilidir.⁹

Wolf, karşı görüşü savunan Jacklyn Friedman'ın “yapmamız gereken şey, bu olayı, uluslararası düzeyde hükümetlerin tecavüze uğrayan vatandaşlarını koruma düzeyini yükseltmek için bir fırsat olarak değerlendirmektir” şeklindeki görüşüne karşı şu itirazı ileri sürüyordu: “Bu davanın ardından koruma düzeyinin yükseleceğini beklemek fantezi dünyasında yaşamaktır. Bu, yırtık bir prezervatifle ilgili tartışmayı içeren rızaya dayalı bir ilişkinin suç olarak kabul edildiğini gördüğümüz son olay olacaktır”.

Amerika'daki tartışmada öne çıkan başlıca konumlanışlar bu şekilde özetlenebilir. Peki, Amerikan tartışması siyaset, hukuk ve cinsellik arasındaki alacakaranlık kuşağı hakkında bize ne gösteriyor? Bir feminist olarak, Amerikalı solcuların verdikleri tepkiyi, anti-feminist tutumlarının ya da eril reflekslerinin bir sonucuna indirgemenin hatalı olacağını düşünüyorum. Çünkü solcuların açtığı tartışma, her ne kadar kendileri bu tartışmanın dar terimlerine sıkışmış olsalar da, feminist siyaset açısından ele alınması gereken önemli bir sorun alanına işaret ediyor. Bu sorun, feminist siyaset ile devlet iktidarı ve muhafazakâr sağ söylemler arasındaki ilişki sorunudur. Bu ilişki, devlet iktidarının kendine özgü amaç, tarz ve operasyonları tarafından manipüle edilme olasılığı ve muhafazakâr söylemlerle belirli eklemleme noktaları gibi konular hakkında dikkatli olmamızı gerektiriyor. Bu yazının sonraki bölümlerinde göstermeye çalışacağım üzere, cinsel suçlar alanı bu tür manipülasyon, içerilme ve eklemlemelerin en kolay mümkün olabildiği alanlardan birisi olarak öne çıkıyor. A.B.D gibi hem “derin devletin” operasyon kabiliyetinin gücü ve şiddetiyle kötü bir şöhret kazanmış olan hem de muhafazakâr söylemlerin oldukça güçlü olduğu bir ülkede feministlerin bu riskleri görmezden gelmesi ciddi bir hata olacaktır. Eğer feminist hareket bu türden kaygılara hiç yanıt vermezse, ilerici hareket içindeki konumu zayıflayacak ve muhafazakâr gündemlere eklemlemesi daha da kolaylaşacaktır.

Assange olayında feministlerin ciddi bir ikileme karşı karşıya kalmış oldukları doğru. Feministlerin bir yandan ve öncelikle, zengin ve güçlü adamların masum oldukları yolundaki varsayımınla mücadele etmeleri gerekiyor. Çünkü bu varsayım, bu tür adamların istedikleri zaman ve istedikleri şekilde rızaya dayalı cinsel ilişkiler kurabilecekleri fikrine, bu fikir de tecavüzün asıl olarak cinsel nesneye ulaşamamaktan duyulan hoşnutsuzluğa bağlı olduğu varsayımına dayanıyor. Gerçekte, güçlü adamlar tam da bu güç nedeniyle cinsel suçlar işlemeye daha yatkın olabiliyorlar. Hem güç suiistimalinin bizzat kendisi bir zevk kaynağı haline geldiği için, hem bu güç nedeniyle “gerçeklik” algıları zayıfladığı için, hem de güç, saygınlık ve paranın kendi lehlerine işleyeceğini bildikleri için. Öte yandan, feminist analizin burada durması hatalı ve ölümcül sonuçlar verebilir. Feministlerin kadın hareketinin farklı talepleri ve özellikle cinsel suçlar konusunda, sadece kadınlar üzerinden değil, daha karmaşık bir toplumsal ve siyasal yapı analizi ve güç dengeleri üzerinden düşünmelerinde fayda var. Feministlerin iktidar oyununun kuralsızlığını ve karmaşık dengelerini, birçok durumda kadınların da bu iktidar oyununun piyonları olarak kullanılabileceğini hesaba katmaları gerekiyor. Aksi takdirde çeşitli siyasi kaygılarla suiistimal ve manipüle edilen olaylar, cinsel suçlar konusunda toplumsal duyarlılığın azalmasına ve feminizme yönelik husumetin güçlenmesine neden olabilir.

Amerikan tartışması bize, feminist siyasetin, devlet sorununu ve iktidar ilişkilerini daha fazla ciddiye alması gerektiğini gösteriyor. Ancak sadece bunu göstermekle kalıyor ve bir adım daha ileri gidemiyor. Bunun nedeni, Assange tartışması sırasında öne çıkan “devlet” ve “iktidar” kavramlarının en dar anlamlarıyla ele alınmış olması. Amerikalı ilericiler, Assange olayında Amerikan devletini suçlarken, akıllarında CIA merkezli bir devlet anlayışı var. Bu da tartışmanın çok dar ve yüzeysel bir çerçeveye sıkışmasını ve Assange olayının özüne dair pek elverişli bir kavrayış sunamayışını doğuruyor. Nitekim solcuların bu olayın bir komplo olduğu dışında söyleyebilecekleri bir şeyleri yok ve ayrıca şimdiye kadar komplo iddialarını destekleyecek hiçbir ciddi delil de ortaya çıkmış değil. Assange olayının Amerikalı ilericilerin sandıkları gibi bir komplo olmadığını düşünüyorum. Elbette teorik olarak herhangi bir cinsel saldırı iddiasının asılsız, iftira ya da bir komplo olması mümkün ve elbette Assange olayında başta komplodan şüphelenmek için çok neden var. Ancak Amerikan devletinin avını nasıl kovaladığını bilmek komployu kanıtlamıyor. Amerikan devleti ile iddiaları dile getiren kadınlar arasında doğrudan bir ilişki tespit edilemediği sürece, bu iddialar dayanaksız olmaya devam edecek. Burada ciddiye alınacak tek argüman, bu iddiaların son derece atipik olarak ele alındığı ve bu olayın “yırtık bir prezervatifle ilgili tartışmayı içeren rızaya dayalı bir ilişkinin suç olarak kabul edildiğini gördüğümüz son olay” olacağını söyleyen Wolf’un itirazıdır.¹⁰ Kadınların Assange’la ilgili şikayetlerini polise iletmış olmaları değil de, bu başvurunun İsveç devleti tarafından ciddiye alınmış olması siyasi kaygılarla ve ABD etkisi ile açıklanabilir. Öte yandan Wolf, rızaya dayalı ilişkilerin bir daha suç olarak kabul edilmeyeceğini ileri sürerek bence biraz naif davranmış oluyor. Bu yazının sonraki bölümlerinde neyin rızaya dayalı neyin tecavüz olduğuna dair belirsizliğin giderek artıyor olduğuna, asıl sorunun da buradan kaynaklandığına dikkat çekeceğim.

Amerikan tartışmasının sergilediği sığılığın ötesine geçmek ve Assange olayının özüne doğru yaklaşmak için İsveç’teki tartışmaya bakmamız gerekiyor. Gerçekten de İsveç tartışması siyaset, hukuk ve cinsel suçların oluşturduğu alacakaranlık kuşağına daha güçlü bir ışık tutuyor. Amerikan tartışmasında eksik olan şey, yani devlet iktidarının hukuk sistemiyle olan ilişkisi sorusu İsveç’deki tartışmanın temelini oluşturuyor. Jessica Valenti ve Jill Filipovic gibi Amerikalı feministler aslında bu eksikliğe işaret etmişlerdi.¹¹ Bu yazarlar, Amerikan kamuoyunun Assange olayının ve İsveç’deki tecavüz yasalarının anlamını kavrayamadığını, bunun da Amerikan hukuk sisteminin farklılığından kaynaklandığını söylüyorlardı. Gerçekten, birkaç feminist müdahale dışında Amerikan tartışması bir hukuk tartışmasına sahne olmuş sayılmaz. İsveç’deki tartışma ise tam olarak devlet iktidarı, hukuk ve cinsellik ilişkisine dair bir tartışma olarak önem kazanıyor.

İsveç’te anaakım medya Assange olayını, Amerikanvari bir komplo olarak değil de, bir “aşk tuzağı” (honey trap) olarak değerlendirdi. İsveç’teki tartışmada da feministler ile feminist-olmayanlar ve anti-feministler karşı karşıya geldiler ve aynen Amerika’da olduğu gibi İsveç’te de bu olay, anti-feminist söylemlerin güçlü biçimde ifade edilmesine zemin sağladı.¹² Ancak İsveç’te feminizm eleştirisinin temelleri Amerika’dan oldukça farklıydı. İsveç’teki tartışma boyunca “feministler”, devlet tarafından manipüle edilmeye ya da muhafazakâr söylemlere açık, muhalif güçlere karşı kullanılabilen, bölücü bir hareket olarak değil, aşırı fikirleriyle devlet ve hukuka nüfuz etmiş olan bir iktidar odağı olarak kodlandılar. Bu kavrayışa göre İsveç’te feminizm, cinsel suçlar ve tecavüz yasalarını kendi “siyaseten doğrucu” aşırı ideolojileri doğrultusunda değiştiren, hukuk yoluyla devlet iktidarını ele geçirip tüm toplumu disiplin altına almaya soyunan güçlü bir hareket olarak öne çıkmıştı. Bu çerçevede Assange olayı, bir yandan erkek nefretini yayan sapkın bir görüş olarak feminizmin İsveç toplumu üzerindeki artan etkisinin, bir yandan da bu etkinin hukuk ve devlet iktidarı yoluyla nasıl “sapkın” sonuçlara

varabileceğinin bir örneği olarak tartışıldı. Ayrıca, İsveç, Twitter’da başlatılan kitlesel bir tartışma kampanyası (Lets talk about it)¹³ sayesinde, feminist olan olmayan pek çok kişinin cinsel ilişkiler ile cinsel suçlar arasındaki muğlâk alana dair kendi deneyimlerini paylaştıkları çok canlı bir kamusal tartışmaya da sahne oldu.

İsveç’deki tartışmanın değerlendirmesine başlamadan önce, tüm tartışmanın geri planını oluşturan temel bir olguya dikkat çekmek gerekiyor. İsveç, tüm Avrupa’da resmi makamlara rapor edilen tecavüz iddiasının en yüksek olduğu ülke ve bu rakamın son yirmi yılda üçe katlandığı biliniyor. Öte yandan bu iddiaların ancak % 20 kadarının dava açılmasıyla sonuçlandığı da biliniyor. Nitekim Dünya Af Örgütü son yıllarda İsveç hakkındaki ülke raporlarında, bu oransal uçurumun vahamete dikkat çekiyor ve hükümeti önlem almaya çağırıyor.¹⁴ İsveç’teki Assange tartışması bu tuhaf durumu anlamamıza da yardımcı olabilir.

İsveç’teki eleştirel söylemlerin büyük ölçüde feminist olmayan veya anti-feminist olan çevreler tarafından geliştirildiği açık olmakla birlikte, bu görüşlere çok sayıda kadının ve bazı feministlerin de katıldıklarını belirtmek gerek. Çok farklı kaygılarla hareket eden çok sayıda kişinin özellikle sosyal medyada dile getirdikleri olgu ve yorumları şöyle özetlemek mümkün:

Sosyal medyada sıkça dile getirilen bir tez, cinsel saldırı ve tecavüz iddialarını dile getirenlerin şikâyetle bulunan iki kadın değil de, onların söyledikleri üzerinden olayı bir suç fiili olarak kodlayan İsveç hukuku ve devleti olduğu şeklindeki saptamayıdır.¹⁵ Gerçekten, iki kadının ilk resmi şikâyetlerinde amaçlarının Assange’ı bir HIV testi yapmaya zorlamak (kadınlardan birinin, Assange’ın ilişki sırasında prezervatif kullanmamış olmasından duyduğu rahatsızlık nedeniyle) olduğu biliniyor. Kadınlara olaylar hakkındaki beyanlarını dinleyip, cinsel saldırı ve tecavüz iddiasında bulunan resmi hukuki otoriteler olmuştu. Burada kadınların kendi cinsel deneyimlerine dair öznel kavrayışları ile yasanın tecavüz tanımı arasındaki farklara dair bir sorun var ki bu görüşü dile getirenler, İsveç tecavüz yasalarının kadınlar üzerinde de dışsal bir zorlama uygulayabileceğini ima etmiş oluyorlar. Bir başka eleştiri odağı, İsveç yasal sisteminin, tecavüz iddiaları ve davaları söz konusu olduğunda son derece “siyasi” işlediği ve adil yargılanma ve diğer hukuki ilkelerin zedelendiği yolundaki eleştirilerdi. Burada yasanın, feminist bir “siyaseten doğruculuk” takıntısı doğrultusunda adalet ilkesinden uzaklaştığı iddia ediliyordu. İsveç tecavüz yasalarının, erkekleri hem yanlış tecavüz iddialarına açık kıldığı hem de bu yanlış ithamlar üzerinden hüküm giyme riskinin de yüksek olduğu ileri sürüldü. Bu çerçevede bazı yorumcular, tecavüz kavramının sürekli genişliyor olmasının, sadece sanık haklarını tehdit etmekle kalmayıp, asıl olarak tecavüz gibi ağır bir suçun ciddiyetini bozuyor olmasından şikâyet ettiler. Başka bazıları İsveçli feministlerin son zamanlarda gündeme aldıkları, tecavüz kavramını daha da genişletecek olan bir öneriye karşı tepkilerini belirtiyorlardı. Cinsel ilişkinin rızaya dayalı sayılabilmesi için olarak kişinin “somut bir evet” (affirmative yes) demiş olmasını gerekli gören, dolayısıyla bu somut evet’in olmadığı durumları tecavüz olarak sınıflandıran bu öneri, sosyal medyada tipik olarak şu şekilde alay konusu yapıldı: “Assange gibi haksız şekilde tecavüzle itham edilmekten kurtulmak için en iyi çözüm, ilişkiye girmeden önce ilişkideki tüm adımları önceden belirleyen bir “Seks Sözleşmesi” imzalamaktır”.¹⁶ Tecavüz yasaları bağlamında gündeme taşınan bir diğer konu, feministlerin erkekler yönelik giderek artan bir nefret söylemi geliştirdiklerine dair dile getirilen şikâyetler oldu. Örneğin, Feminist İnişiyatif Sözcüsü Gudrun Schyman’ın kadına yönelik erkek şiddetinin toplumsal maliyetini karşılamak için her erkekte “erkeklik vergisi” alınması gerektiği yolundaki önerisi, erkek olmayı şiddet ile özdeşleştiren aşırı feminist tezlerin bir örneği olarak sunuldu.¹⁷

Elbette tüm bu tartışmaların odağındaki soru, rızanın ve tecavüzün nasıl tanımlanacağı sorusuydu. Birçok kadın-erkek yorumcu ve bu arada bazı feministler, söz konusu iki kadın da açıkça “hayır” dememiş oldukları için Assange olayında bir tecavüzden bahsedilemeyeceğini ileri sürdüler. Hatta ünlü bir feminist aktivist ve radyo programcısı olan Helene Bergman, Assange’a yönelik iddialar hakkında şunları yazdı:

Dünyanın en havalı adamıyla yatağa girmekten ve onun benim evimde yaşamasından müthiş gururluydum”. Bunu diyen kadın sonra polise başvuruyor. Görünüşe göre yetişkin kadınlar-feministler cinsel ilişkilerinin sorumluluğunu almaktan vazgeçmiş gibiler. Yasaya, hastaneye ve ertesi gün haplarına sığınıyorlar... En azından polise başvuran iki kadının ifadelerine bakılırsa, Assange’ın cinsel kültürü pek parlak değilmiş. Bu kadınlar onun Rock yıldızı ününe ve etrafını saran kahramanlık halesine kapılmışlar. Yatakta sıradan biri olduğunu anlayıp hayal kırıklığına uğradıktan sonra da intikam için soluğu poliste almışlar.¹⁸

Bu eleştirel cepheye karşılık bazı önemli feminist figürler, Amerikalı feministlere benzer şekilde, ilerici kamuoyundaki tepkileri, güçlü ya da ilerici adamlar ya da büyük siyasi davalar söz konusu olduğunda kadın haklarının kolayca önemsizleştirilmesinin bir örneği olarak değerlendirdiler.¹⁹ Öte yandan feministlerin Assange

davasının özellikle ilerici-entelektüel-solcu kamuoyunda ele alınma biçimlerine dair asıl eleştirisi, bu kesimlerin seks ve tecavüz hakkında hala eski kafalı oldukları yolundaki ithamıdır. Syhman şunları yazıyordu:

Bu tutuma göre, evet asla hayır'a dönüşmez. Oyuna giren, oyuna dayanmalıdır. Erkek doğal bir güç olan cinselliğini kadının pasif cinselliğine göre ayarlayamaz. Kadın yalnızca bir alıcıdır. Erkek aktif, kadın pasiftir. Onların hayır'ı gerçekte evet demektir... İki tarafın da katılmadığı seks, seks değildir... Batı Avrupalı entelektüel elitin, cinsellik konusundaki ataerkil fikirlerine belki de şaşırılmamalıydım ama bu kadar yaygın olması beni çok şaşırttı.²⁰

İsveç'deki tartışmadaki farklı konular işte böyleydi. Ben, bu tartışmada ifade edilen görüşlerin ve çeşitli kaygıların basitçe cinsiyetçi, ataerkil ve anti-feminist olarak kodlanıp teşhir edilecek kaygılar olmadığını düşünüyorum. Tam tersine bu tartışmanın, feminist siyaset ile devlet, hukuk ve özellikle ceza adaleti sistemi arasındaki sorunlu ilişkilere dair kavrayışımızı güçlendirmek için yorumlanması gerektiğine inanıyorum. Bu nedenle, "Julian Assange'ın kadınlarla yaşadığı olaya dair ön soruşturma dosyası 1970'li yılların feministlerini şok etti... Eşitlik için yürütülen haklı bir mücadelenin, aklını yitirmiş bir resmi feminizmin dayanağı yapılabileceği aklımın ucundan bile geçmezdi. Yatak odasının kurallarını belirleyen resmi feminizmin" diyen H. Bergman'ın eleştirisini ciddiye almayı öneriyorum.²¹ Yazının sonraki bölümlerinde Bergman'ın "resmi feminizm" diye adlandırdığı tutumun özünü oluşturan hukukçu feminizm hakkında bazı eleştirel değerlendirmeler yapmaya çalışacağım. Yazının son bölümünde ise, önce hukukçu feminizmin sorunlarını bu genel siyasi gelişmeler çerçevesinde çözümlenmeye ve sonra da güncel feminist siyasetle bağlantısını kurmaya çalışacağım.

Hukukçu Feminizm ve Feminist Siyaset

Sormamız gereken ilk soru, tecavüz yasalarıyla ilgili gelişmelerin nasıl bir siyasi ve hukuki bağlamda anlam kazandığı sorusu. İlk kez Susan Faludi'nin 1992 tarihli ünlü Backlash (Geri-Tepme) eserinde net bir şekilde ifade etmiş olduğu gibi, özellikle Amerika'da ama genel olarak 1970'lerin güçlü ikinci dalga feminist hareketleriyle tanışmış olan Batı dünyasında 1980'lerden itibaren çok güçlü bir feminizm-karşıtı geri tepme dönemine tanıklık ediyoruz. Faludi bu geri tepmenin merkezindeki düşüncenin şu olduğunu yazıyordu:²² "Kadınlar tam da özgür oldukları için mutsuz oldular. Kadınlar kendi özgürleşmeleri tarafından köleleştirildiler. Artık süreklilik olarak, kadınların asıl düşmanının kadın hareketinin kendisi olduğunu ortaya çıkarttığı söyleniyor".

Faludi'nin sözünü ettiği anti-feminist geri tepmenin, tüm ilerici-muhalif fikirlere karşı daha genel ve güçlü bir geri tepmenin bir parçası olarak değerlendirilmesinde fayda var. Gerçekten de 1970 sonlarından itibaren küresel düzeyde yaşanan ve bağımlı, ezilen sınıf ve grupların ideoloji ve değerlerine, hak ve özgürlüklerine, örgüt ve hareketlerine dönük çok boyutlu bir sağ-muhafazakâr-otoriter tepkiden söz etmek doğru olur. Suç ve cezalandırma alanı ise, bu büyük geri tepmenin en fazla hissedildiği stratejik alanların başında geliyor.²³ Burada suç ve cezalandırmaya hâkim olan yeni eğilimler ile cinsel suçları merkeze alan feminist hukuk yaklaşımları arasındaki bazı bağlantı noktalarına dikkat çekmek istiyorum.

Amerikalı feminist kriminolog Chesney-Lind'in şu tespitleri üzerinden tartışmayı derinleştirebiliriz:

21. yüzyılda feminist kriminoloji kendisini, özellikle A.B.D'de çok gelişkin ve canlı bir sağcı geri tepme siyaseti tarafından kuşatılmış siyasi ve toplumsal bir iklimde buluyor. Ki bu iklim, bu alanın entelektüel gündeminin şekillendiği ilk yıllardaki bağlamdan oldukça farklı. Mevcut geri tepme, suç söylemi ve ceza adalet sistemine merkezi önem veriyor.²⁴

Chesney-Lind ayrıca, suç kavramının giderek artan biçimde, ırka ve ahlaki değerlere referans veren, kürtajın tekrar suç haline getirilmesinde, gay ve lezbiyenlerin medeni haklarının inkâr edilmesinde kullanılan bir kod haline geldiğine işaret ediyor.

Geri tepme sürecinde, suç söylemlerinin, ceza adalet sistemi ve siyasetinin, "sınıf-dışı" olarak tabir edilen ya da "tehlikeli sınıflar" olarak görülen, sayıları giderek artan dışlanmış ve yoksul bir insan kitlesini etkisiz kılmanın bir aracı haline dönüştüğünü gözlemliyoruz.²⁵ Bu sınıf-dışı olgusunun yeni ceza siyaseti üzerindeki etkisi o kadar belirleyici ki, bu kesime dâhil olan herkesin, kadınların ve çocukların bile giderek artan biçimde cezalandırma ağının içine çekildiğini görüyoruz. Nitekim Amerika'da yapılan birçok feminist araştırma, geçen on yıllarda ceza adalet sisteminin içine çekilen siyah ve renkli kadınların sayısının arttığını ortaya koyuyor.²⁶ Yine de, kadın ve çocukların artan kriminalizasyonuna rağmen, yeni cezalandırma mantığına ilham

veren prototip suçlu figürünün, sınıf-dışına itilmiş ve şiddet suçu işlemiş genç erkek figürü olduğunu ve devletin cezalandırıcı ve denetimci tutumunun en çok onlar üzerinde etkili olduğunu belirtmek gerekir.

Feminist siyasetin mevcut yasal pratikler ve özellikle ceza adalet siyaseti üzerindeki etkisini bu genel bağlama yerleştirmek gerektiğini düşünüyorum. Bu bağlamda, cinsel suçlarla ilgili hukukçu feminizmin yaklaşımları ile söz konusu geri tepme ve onun bir uzantısı olan cezalandırıcı tutumun güçlenmesi arasındaki muhtemel etkileşim ve eklemleme noktalarına işaret etmek önem kazanıyor.

Yeni cezalandırma paradigması ile cinsel suçlar odaklı hukukçu feminizm arasındaki en önemli etkileşim noktası, her ikisinin de mağdur-kurban odaklı olmasından kaynaklanıyor. Aile içi şiddet ve kadına yönelik tüm cinsel suçlar etrafında örülen bir mağdur olma (victimology) bilincinin feminist kriminolojinin asıl etkisini oluşturduğu açık. Son otuz-kırk yılda kadınların mağdur-kurban olma biçimlerinin tasnif edilmesi, adlandırılması, her birine özel detaylı bir araştırma literatürünün gelişmesi, güncel suç ve cezalandırma siyaseti üzerinde oldukça etkili olmuşa benziyor. Feminizmin, kadınların büyük ve görmezden gelinen mağduriyetlerine dikkat çekmesi ile son yıllarda hâkim olan ve dikkati fail-suçludan mağdura doğru çeviren neo-klasik ceza yaklaşımları arasında büyük bir örtüşme var. Önemli bir İsveçli hukukçu olan M. Leijonhufvud da son otuz yılda İsveç hukukuna yön veren neo-klasik okul ile kadına yönelik şiddet suçları konusundaki feminist duyarlılık arasındaki bağlantıya dikkat çekiyor.²⁷ Dikkatin suçludan mağdura çevrilmesi ile devletin özellikle dışlanan kesimler üzerinde giderek artan cezalandırıcı tutumu arasında da doğrudan bir ilişki olduğunu belirtmek gerek.

Şimdi, dikkatini sadece mağdur olarak kadına yöneltmiş olan bir feminist hukukçu bakışın sorunlarına dikkat çekmek istiyorum. Bu tür bir yaklaşımın, yeni ceza adalet sistemi ile cinsiyet, ırk ve sınıfa dayalı ataerkil ilişkiler arasında kurulmakta olan son derece karmaşık etkileşimi analiz etme ve buna uygun mücadele biçimlerini geliştirme kapasitesi oldukça sınırlı görünüyor. Toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf ilişkilerini ilişkisel bir bütün olarak değerlendiren ve bu sistem ile yeni ceza siyaseti arasındaki ilişkileri sorgulayan bir yaklaşım geliştirilmediği sürece, feminist hukuk pratiklerinin ırkçı, kapitalist ve ataerkil devlet pratikleri tarafından içerilme riskleri artıyor. Chesney-Lind'den yapacağım şu uzun alıntı mevcut cinsel suçlar siyasetinin olası sonuçlarından birine işaret ettiği için önemli:

Birçok feminist kriminolog, aile içi şiddet durumlarında uygulanan zorunlu tutuklama siyasetine karışık duygularla yaklaşıyorlar. Bir yandan bu uygulama, feminizm için muhteşem bir sembolik zafer anlamına geldi, öte yandan kadına yönelik şiddetin kriminal bir sorun olarak ele alınması, mağdur-savunucularını polis ve savcılar ile gerilimli bir ittifak içine girmeye zorladı. Zorunlu tutuklamanın kadına yönelik şiddetin azalmasına yaradığını gösteren kanıtlar çok güçlü. Bu nedenle tutuklamanın, şiddete karşı en iyi siyaset olduğu inandırılıyor... Ancak bir de, saldırıyı başlatanın kim olduğunun belirsiz olduğu durumlarda (ki çoğu durum böyle yorumlanıyor) uygulanan ve giderek artan bir "ikisini birden tutuklama" eğilimi var. "Şiddete sıfır-tolerans" siyaseti kadınların tutuklanmasında belirgin bir artışa yol açtı. Aile içi şiddet kavramının giderek genişleyen tanımı, çok çeşitli aile içi geçimsizlikleri içeriyor.²⁸

Bu alıntıdan anlayacağımız üzere, kadına karşı şiddetle yasal ve polisiye önlemlerle mücadele siyaseti, devletin daha genel olarak sınıf-dışı kesimlere dönük ve tüm topluluğu kapsayan denetleme ve baskı siyasetinin bir aracı haline gelebiliyor.

Cinsel suçları ve mağduriyeti odağına alan feminist hukukçu yaklaşımının gelişmesinde etkili olan güç, hiç kuşkusuz 1970'lerin radikal feminizmi idi. Radikal feminizmden beslenen feminist kriminolojinin son otuz yılda sergilediği dikkat çekici ve takdire şayan başarılarına rağmen, çok esaslı bir eksiklikle malul olduğunu söylemek gerek. Bu da hukuk alanındaki ataerkil mantığı sadece kadına yönelik şiddet çerçevesinde değerlendirmiş olmasıydı. 1990 sonrasında üçüncü dalga feminizmin radikal feminizme yönelttiği başkaca eleştirilere paralel olarak, feminist kriminoloji alanında da radikal feminizmi eleştiren farklı bir yaklaşımın güçlendiğini görüyoruz.²⁹ Bu yeni kriminologlar, toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıfın karşılıklı etkileşimlerini odağına alan daha karmaşık ve bütünsel bir analizin kriminoloji alanında da önemli olması gerektiğini savunuyorlar. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet ilişkilerine ayrıcalıklı bir yer vermeyi reddeden daha kapsayıcı bir adalet arayışı anlamına da gelen bu önerilerin ciddiye alınması gerektiğini düşünüyorum. Mağduriyet odaklı bir feminist yaklaşımın sakıncaları sorunu bizi feminist siyasetin daha genel sorunlarını değerlendirmeye götürüyor.

Bu yazının son ve bence en önemli uğrağı, Assange olayından başlayarak ilerlettiğim bu tartışmanın en genel bağlamını belirlediğini düşündüğüm güncel feminist siyasetin ikilemleri sorunu olacak.

Feminist Siyasetin İkilemleri

Hukukçu feminizmin bazı önemli açmazları olduğunu ve bunun da kadınların mağduriyeti odaklı radikal feminist bakış açısının bu alandaki hâkimiyetinden kaynaklandığını söylemişim. Buradan hareketle konuyu, Batı dünyasında feminist hareket içindeki temel bir yarılmaya bağlamak istiyorum. Bu temel yarıma, karşıtları tarafından adlandırıldıkları şekliyle “mağdur(iyet) feminizmi” (victim feminism) ile “güç feminizmi” (power feminism) arasında.³⁰ Bir yandan ikinci dalga ile ve radikal feminizmle ilişkilendirilen “mağdur feminizmi”, öte yanda ise kendisini açık olarak “mağdur feminizmine” karşı konumlandırılan ve üçüncü dalga ile (özellikle üçüncü dalga içindeki genç kadınlarla) ilişkilendirebileceğimiz “güç feminizmi” arasındaki çatışmanın son yıllarda artan biçimde feminist siyasete damga vurduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Assange davasına dair Wolf ile Friedman arasında geçen şiddetli kavgayı da bu iki kamp arasındaki çatışmanın bir örneği olarak okumak mümkün. Gerçekten de Friedman’ın söyleminde “mağdur” ve “mağduriyet” terimleri çok hayati bir önem taşıyordu. Assange olayındaki kadınları da diğer tecavüz mağdurları gibi, “kendilerine ne yapıldığını bilmeyen”, “haklarını bilmeyen”, “korkan”, “kafası karışan”, “itiraz edemeyen kadınlar” olarak adlandırıyor. Wolf ise bu tutumun “kadınları ahlaki özneler olarak görmemek anlamına geldiğini” söylemişti. “Kadınların istedikleri şeyi söylemekten aciz insanlar olduğunu ileri sürmek, onlara saygısızlık etmektir” diyordu.

Assange olayında mağduriyet ile güç feminizmi arasındaki kavgayı diğer bir tema üzerinden de izlemek mümkün. Daha önce değindiğim üzere İsveç tartışmasında, hem Assange olayındaki kadınların tutumları hem de genel olarak feministlerin tecavüz yasalarına yansıyan tutumları, erkeklere ve erkeklerle kurulan heteroseksüel ilişkilere dair bir husumet göstergesi olarak yorumlanmıştı. Nitekim Helene Bergman “1970’li yılların feministi” olarak Assange davasına gösterdiği tepkide “heteroseksüel bir feminist olarak istek ve cinsellik dolu bir hayat yaşadım... Biz varız, erkeklerimizi ve oğullarımızı seviyoruz. Hazırlık dosyası soruşturmasını okuduktan sonra oğullarımı, tanımadıkları İsveçli kadınlarla yatağa girmemeleri konusunda uyarma ihtiyacı hissettiğini” söylüyordu.³¹ Erkeklere ve özel olarak heteroseksüel ilişkilere dair eleştirel mesafe ya da husumet genel olarak mağduriyet feminizmi ile ilişkili görünen bir eğilim olarak öne çıkıyor. Öte yandan “güç feministleri” olarak adlandırılanlar, her türlü ve özellikle de (diğer feministler tarafından dışlandığını söyledikleri) heteroseksüel cinsel haz arayışını açıkça kendi feminizm anlayışlarının merkezine yerleştiriyorlar. Dolayısıyla, iki feminist kamp arasındaki yarımanın, büyük ölçüde seks-karşıtı (anti-sex) ve seks-yanlısı (pro-sex) ayrımı ile de örtüştüğü söylenebilir.³²

Güç feminizminin, mağdur feminizmine yönelik itirazının özünü, Rene Denfeld’in önerdiği “Yeni Viktoryenler” kavramı ışığında değerlendirebiliriz. Denfeld, *The New Victorians: A Young Woman’s Challenge to the Old Feminist Order* (Yeni Viktoryenler: Genç Bir Kadının Eski Feminist Düzene Karşı Çıkışı) adlı kitabıyla, Katie Rophie, Naomi Wolf ve Christiana Hoff Sommers gibi 1990’lı yılların genç kadın yazarlarının oluşturduğu “güç feministleri” kategorisine dâhil olmuş gibi görünüyor.³³ Bu kadınların ortak yönleri, “feminizmi çoğu zaman biraz dengesiz, en ufak bir hataya aşırı duyarlı, aşırı ciddi ve cinsiyetsiz olarak gören sağcı medya tarafından aşırı uç feminizmin çılgınlığını törpüleyen sağduyulu bir müdahale” olarak selamlanmış olmaları.³⁴ Bu genç kadın yazarlar, eserlerinde eski tarz feministlerin günümüzün genç kadınları üzerinde gerici ve baskıcı bir güç olduklarını ileri sürüyorlar. Bu eleştirinin pek çok boyutu var ama en önemlisi Denfeld’in ifade ettiği gibi, ikinci dalga feminizmin, kadınların mağduriyetlerine karşı çıkmaktan çok bu mağduriyete yaslandığı, çünkü kurumsal ya da maddi olarak kadınların güçlendiği durumlardan kaçınmaya çalıştıkları şeklindeki tez. Öte yandan ikinci bir tez daha var ki bu da ikinci dalga feministleri, özellikle genç kadınların zihinleri üzerinde baskıcı bir denetim kurmak isteyen bir güç odağı olarak kodluyor. Denfeld’e göre, radikal feministler Amerikan üniversitelerini ele geçiriyorlar, artan şiddet suçları ve tecavüz istatistikleriyle öğrencileri korkutup, mağdur yerine koydukları kadınların kendi gerçek potansiyellerini gerçekleştirmelerini ve bu arada heteroseksüel cinsel arayışlarını önüyorlar.³⁵ Ayrıca Denfeld, sadece Catherine MacKinnon, Andrea Dworkin ve Robin Morgan gibi radikallerin sesinin duyulduğu feminist statükoyu da, bunların “Kadın Çalışmaları programları” üzerindeki hâkimiyetini de eleştiriyor. Tek bir cümleyle ona göre sorun şu: “Feministler, aynen aşırı sağcılar gibi, kadınlara yatakta ne yapmaları gerektiğini dikte ediyorlar”.³⁶

Güç feminizminin bu atağı karşısında birçok feminist, bir yandan ikinci dalga radikal feminizmi yani “geleneği” savunmaya çalışıyor, bir yandan da güç feminizmini, asıl olarak anti-feminist geri tepme hareketinin

bir parçası olarak kodlayıp dışlıyorlar. Örneğin, Denfeld'in, ikinci dalga döneminde pornografiyle mücadele ve cinsellik tartışmalarının uzun ve sancılı tarihini çarpıtarak anlattığını ileri süren Whelehan, feminist tarihçi Alice Echols'a referansla şöyle yazıyor:

cinsellik tartışması, kadınların cinsel savunmasızlıklarına dair algılarını güçlendiren cinsel devrime karşı bir tepki olarak başladı ve kadınların cinsel haz alma haklarının tanınmasıyla birlikte, cinsel sömürüyle gelen risklerin de reddedilmesine dayanıyordu. Kadın cinselliği aynı anda hem bir zevk hem de tehlike alanı olarak görüldü.³⁷

“Güç feministleri” diye anılan bu yazarların ve görüşlerinin feminizm içindeki konumu oldukça tartışmalı elbette. Çoğu feminist, bu tür yazarları anti-feminist olarak görüyor. Bence, bu tutumun kolaycılığından kaçınmamız, “güç” ile “mağduriyet” arasındaki bu yarılmanın, feminist hareketin derin dinamikleri ve sorunları ile olan bağlantısını kurmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu bağlantıyı kurmak için öncelikle üçüncü dalga ile güç feminizmini birbiriyle ilişkili olarak ama birbirine indirgmeden ele almak önemli.

Jennifer Gilley, üçüncü dalgayla ilgili yazdığı kapsayıcı değerlendirmede, “üçüncü dalganın tüm eserleri, bu üç yazarı (Naomi Wolf, Katie Rophie, Camilla Paglia) anti-feminist olarak itibarsızlaştırmış olmasına rağmen, bu kadın yazarların “mağdur feminizmi” ve kendi eğlenceli ve özgürleştirici “güç feminizmleri” hakkında ürettikleri katı ve kendinden emin kurgu, aslında üçüncü dalga literatürde öne çıkarılan temaların karikatürleştirilmiş biçimidir” saptamasını yapıyor.³⁸ Gilley'e göre üçüncü dalganın öne çıkardığı karakteristik temalar şunlar: çelişkilerin varlığının kutlanması, seçme özgürlüğü-yanlısı (pro-choice) olmak, “kızsal” (girly) olan her şeyin yeniden ele geçirilmesi ve yüceltilmesi, seks-yanlısı olmak, toplumsal cinsiyeti-bükme, yapıbozumuna tabi tutmak, popüler kültürü ciddiye almak, popüler olmak, feministler ve kuşaklar arası çatışmaları gündeme getirmek. Yukarıdaki temaları en aşırı, en ısrarlı ve en popüler biçimlerde dile getiren güç feminizminin, feministler tarafından neden hoş görülmediğini anlamak hiç de zor değil. Nitekim “güç feminizmi”, çoğu zaman da üçüncü dalganın tümü, radikal feministler tarafından kapitalizmin tüketim kültürü, şöhret ve medya kültürü ve hiper-bireyciliği tarafından kuşatılmış sapkın bir gelişme olarak değerlendiriliyor. Ayrıca, bu tür feminizmin, sadece bireysel güçlenme ve cinsel haz peşinde olduğu ve eşitlik ve hak mücadelesini reddettiği vurgulanıyor.³⁹

Şimdi şu soruyu sorabiliriz: Batılı feminist siyaset içindeki bu kutuplaşma ve yarılmanın anlam ve önemi nedir? Bu yarılma bize feminist siyasetin genel gidişatı hakkında ne söylüyor? Bence bu iki kutbun varlığını ciddiye almalı ve her iki kutbun karşılıklı ithamlarının bir düzeyde doğru ve haklı olduklarını teslim etmeliyiz. Haklılık, her iki eğilimin, kadınların ya da farklı kadınların yaşamlarının farklı yönlerine, çelişik görüne de kadınların yaşamını kuran karmaşanın belirli bir boyutuna dikkat çekmelerinden kaynaklanıyor. Ancak bu kısmi bir doğruluk ve haklılık, çünkü her iki kutup da bunu diğerkinin dikkat çektiği kaygılarını ve ilgilerin aleyhine ve onları ihmal ederek yapıyor. Yani sorun, bizzat bu yarılmanın kendisinden kaynaklanıyor. Bu yarılmanın gerçekliğini inkâr etmenin bir faydası yok. Gerçekten de ikinci dalga radikal feminizmin temalarını doktrin haline getirmiş olan Catherine MacKinnon'cu bir feminizm ile Madonna gibi bir figürü kahramanlaştıran türden yeni feminizm arasında dağlar kadar fark var. Bunlardan birincisi, şiddete ve zorunlu heteroseksüel kültürün barındırdığı cinsel sömürüye karşı militan bir mücadele geleneğini temsil ederken, ikincisi kişisel güçlenme, cinsel özgürleşme ve haz arayışını temsil ediyor. Sorun şu ki, bir zamanlar, yani feminizmin altın çağını yaşadığı 1970'lerde hareket içinde bütünleşmiş görünen bu iki arayışın yolları günümüz dünyasında giderek ayrışma eğilimi sergiliyor. “Hem bir zevk hem de bir tehlike” alanı olarak gerilimli biçimde kurulan kadın cinselliğinin bu bütünselliği, günümüzde hareketin farklı kutupları tarafından parçalanmış gibi görünüyor.⁴⁰ Genel olarak kadınların, birbirinden farklı kadınların yaşamlarının çeşitliliğini, karmaşasını, gerilimlerini, ikilemelerini bütünsel biçimde ele alacak bir perspektif geliştirme zorluğu yaşanıyor. Elbette bu gerilimin, yani bir yandan kadınların yaşamlarının tehlikeye açıklık, şiddet, sömürü, tahakküm, mağduriyet gibi boyutları ile öte yanda güçlenme, cinsel özgürleşme, haz arayışı, cinsel deneyimlere açıklık, erkeklerle ilişki içinde yaşamlarını kurma mücadelesi verme gibi boyutları arasındaki gerilimin feminist hareket içinde baştan itibaren var olduğu söylenebilir. Ancak, bir zamanlar bir şekilde birbirini beslemiş olan bu kutuplar günümüzde birbirine karşı çalışıyor, birbirinin altını oyuyor gibi görünüyor.

Elbette bu gerilimin artması ve yarılmanın güçlenmesine neden olan temel faktör, feminizmin devrimci halesini yitmesine neden olacak şekilde, 1980'lerden sonraki geri tepme sürecinde iki gelişmenin güç kazanmış olmasıdır. Bunlardan biri, yeni tür bir devletçi-bürokratik-yönetimsel zihniyete dayanan muhafazakârlık, diğeri ise arzu ve haz odaklı yeni bir post-modern yaşam kültürü. Bu iki büyük gücün etkisi altında yeni tür bir post-

modern cinsiyet rejiminin geliştiğini söyleyebiliriz ki bence sözünü ettiğimiz iki feminist yaklaşımın her ikisi de bu yeni rejimin dinamiklerini anlamakta ve uygun mücadele biçimlerini geliştirmekte zorlanıyor. Tam da bu nedenle, yarılmanın her iki tarafı da bu post-modern durumun farklı veçheleri tarafından içerilmeye, belirli noktalarda ona eklenmeye daha açık hale geliyor. Gerçekten de mağdur feminizmi, belirli biçimlerde devlet ve bürokratik mantığa uyarlanma ve muhafazakâr yönelimler sergileme risklerini barındırıyor. Daha açık olarak mağdur feminizmi, F.Furedi tarafından “korku kültürü” diye adlandırılan yeni tür muhafazakarlığa eklenebilecek bir duyarlık olarak öne çıkabiliyor.⁴¹ Öte yandan güç feminizmi de post-modern tüketim kültürü, bireycilik ve arzu çağının imkânları tarafından büyülenmiş gibi görünüyor. Güçlenmenin esas hedef olduğu bir çağda, güç feminizminin, mağdurları-kurbanları “kaybedenler” olarak kodlaması ve dışlaması çok anlaşılır. Buradan bakıldığında kadınların yaşamlarının zorlukluları, farklı ezilme ilişkilerine birden maruz kalan kadınların çok daha ağır zorluklar yaşadıkları gerçeği gözden uzaklaşıyor. Ancak, MacKinnonvari bir mağduriyet feminizmi de her ne kadar kampüslerde hegemonik olsa da, arzu siyasetinin gücünü (kapitalizm tarafından çok iyi farkına varılan bir güç) ve feminizm için sunduğu imkânları gözden kaçırıyor ve günümüz dünyasındaki öznellik ve cinselliklerin karmaşık kuruluş süreçlerine yabancılaşarak, muhafazakâr, sekter ve hatta otoriter yönelimler sergiliyor.

Sonuç

Sonuç olarak, günümüzün feminist hareketi, 1970’lerde ikinci dalganın sergilediği devrimci ruh halini kaybetmiş gibi görünüyor. Bir yandan, muhafazakâr, sekter ve aşırı eğilimler ile öte yandan post-modern kültür tarafından soğurulmuş biçimler arasında bölünmüş gibi duruyor. Bu iki kutup dışında herhangi bir gelişmenin olmadığı, bu yarılmanın ötesine geçmek konusunda hiç umut olmadığını ileri sürmüyorum elbette. Daha önce de söylediğim gibi, genel olarak üçüncü dalga içinde yer alan ve toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf ilişkilerini birleşik olarak değerlendiren türden yaklaşımların gelecek için umut vaat ettiğini düşünüyorum. Sosyalist feminizm, siyah feminizm, post-kolonyal feminizm gibi akımlardan beslenen bu tür yaklaşımların yenilikçi yönü, feminist hareketi kapitalizmin ya da devletçi-bürokratik mantıkların yeni eşitsizlikler üreten ağlarına takılmaktansa, diğer eşitlik ve özgürlük mücadeleleriyle ilişki içinde var etme potansiyeli taşıması. Ayrıca kadınların ve tüm ezilenlerin yaşam deneyimlerinin karmaşıklığını, hiç kimsenin bir bütün olarak ve daima ezilen tarafında olmadığını sürekli değişen bir iktidar ilişkileri ağının mevcut olduğunu tanıması.

Cinsel suçlarla ilgili yaptığım bu değerlendirmede göstermeye çalıştığım asıl olarak şu oldu: Sadece kadınlara ve özel olarak şiddet mağduriyetine odaklı hukukçu bir feminist bakış, çok çeşitli biçimlerde devlet zihniyeti, bürokratik mantık, muhafazakârlık, sekterlik, otoriterlik gibi başkaca mantıkların etkisi altına girebiliyor. Böylece, devlet karşısında (erkek) birey; devlet karşısında muhalif kesimler ya da düşman bellenen kişiler; devlet karşısında sınıf-dışı, dışlanan geniş toplumsal kesimler; geleneği temsil eden örgütlü ve eski feministler karşısında genç kuşak kadınlar ve ırk, sınıf gibi diğer ezilme biçimlerine de tabi olan kadınlar gibi değişik bağlamlarda bu tür feminist bakış açısının darlığı ortaya çıkıyor. Aslında doğrudan feminizmin görüş alanına girmesi gereken bu tür bağlamları ve çatışma biçimlerini görmezden geldiği oranda bir hareket olarak feminizm ya da bazı kadınlar, bazı bağlamlarda ezilen tarafında değil, ezen, ezenle işbirliği içinde olan ya da ezilmeye kayıtsız kalanlar olarak konumlanabiliyorlar. Feministler arasında, feminist harekete ya da belirli talep ve mücadele biçimlerine dair dışarıdan getirilen eleştirileri cinsiyetçiliğin tezahürleri olarak kodlamak yönünde yaygın bir eğilim var. Nitekim bu çoğu zaman doğru bir tespit. Ancak eleştirilerin bir siyasi hareket olarak feminizmin özgül mücadele biçimlerine dönük siyasi nitelikli eleştiriler de olabileceğini, bazı durumlarda korunmaya değer başkaca değer ve ilkelerin de söz konusu olabileceğini hatırlatmakta fayda var.

Assange olayı, tecavüz yasaları ve feminist siyasetin güncel sorunlarına dair yürüttüğüm tartışmadan çıkardığım en temel sonuç ise şu: Cinsiyetler arasındaki savaş giderek kızışıyor ve sertleşiyor, ancak feminist siyaset, bu savaşta tutkulu bir taraf olmanın ötesine geçerek herkes için eşitlik, özgürlük ve adaletin gerçekleşmesi için bir yol öneren kurucu bir güç olarak kendini var etmekte ya da daha doğrusu böyle bir toplumsal gücün kurucu bir parçası gibi hareket etmekte zorlanıyor. Her şeye rağmen, bu sorunun yakıcı biçimde gündeme geldiği her olayla birlikte ve giderek daha ısrarlı biçimde sorundan çıkış yollarının da aranacağına ve bulunacağına inanıyorum.

¹ Ayrıntı için bakınız <http://cins.ankara.edu.tr/assange.html> “10 days in Sweden: the full allegations against Julian Assange”, <http://www.guardian.co.uk/media/2010/dec/17/julian-assange-sweden>. Richard Pendlebury, “The Wikileaks Sex Files: How Two One-Night Stands Sparked a Worldwide Hunt for Julian Assange”, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1336291/Wikileaks-Julian-Assanges-2-night-stands-spark-worldwide-hunt.html>.

² “The Assange Case and the Great Feminist Schism of 2010”, <http://stilllifewithcat.blogspot.com/2010/12/assange-case-and-great-feminist-schism.html>

³ Michael Moore, “Dear Government of Sweden”, <http://michaelmoore.com/words/mike-friends-blog/dear-government-of-sweden>. Michael Moore, “Why I’m Posting Bail Money for Julian Assange”, <http://michaelmoore.com/words/mike-friends-blog/why-im-posting-bail-money>

⁴ “The Great Feminist Smackdown: Rape Allegations Against Julian Assange”, <http://benfell.livejournal.com/541031.html> (solcularla feministler arasındaki tartışma). Ayrıca ilerici-feminist kapışmasının genel bir değerlendirmesi için bkz. Caroline May, “Feminists Turn on Fellow Progressives over Assange Rape Charges”, <http://dailycaller.com/2010/12/21/feminists-turn-on-fellow-progressives-over-assange-rape-charges/>

⁵ “Wikileaks: 7 Steps to Legal Revenge by Anna Ardin”, http://www.democraticunderground.com/discuss/duboard.php?az=view_all&address=389x9712568

⁶ David Walsh, “The Nation Joins the Campaign Against Julian Assange”, <http://www.wsws.org/articles/2010/dec2010/nati-d30.shtml>

⁷ Jessica Valenti, “What the Assange Case Reveals about Rape in America”, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/10/AR2010121002571.html>. Lindsay Beyerstein, “A Feminist Lawyer on the Case Against Wikileaks Julian Assange”, <http://bigthink.com/ideas/25295>. Kate Noftsinger, “Feminists Betrays Roots by Supporting Assange in Rape Case”, <http://www.bgnnews.com/opinion/feminist-betrays-roots-by-supporting-assange-in-rape-case/>. Feminéma, “Julian Assange, Rape, and Feminism”, <http://feminema.wordpress.com/2010/12/17/julian-assange-rape-and-feminism/> (feminist yorumlar).

⁸ Katrin Axelsson, “Letters: Rape Claims, Wikileaks and Internet Freedom”, Guardian, December 8, 2010, <http://www.guardian.co.uk/media/2010/dec/08/wikileaks-rape-allegations-freedom-of-speech>. Naomi Wolf, “Julian Assange Captured by World’s Dating Police”, http://www.huffingtonpost.com/naomi-wolf/interpol-the-worlds-datin_b_793033.html

⁹ “Naomi Wolf vs. Jaclyn Friedman: Feminists Debate the Sexual Allegations Against Julian Assange”, Democracy Now, http://www.democracynow.org/2010/12/20/naomi_wolf_vs_jaclyn_friedman_a

¹⁰ “Naomi Wolf vs. Jaclyn Friedman: Feminists Debate the Sexual Allegations Against Julian Assange”, Democracy Now, http://www.democracynow.org/2010/12/20/naomi_wolf_vs_jaclyn_friedman_a

¹¹ Jessica Valenti, “What the Assange Case Reveals about Rape in America”, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/10/AR2010121002571.html>

¹² “Assange Case Triggers Rape Debate in Sweden”, <http://www.thelocal.se/31934/20110209/>. Willian But, “Assange - Victim of a Swedish Circus of Horrors?”, <http://newsmill.se/artikel/2010/12/21/assange-victim-of-a-swedish-circus-of-horrors> (İsveç hukukunu eleştiren yazı ve yorumlar).

¹³ “Swedish Site Urges People to Talk about Sex”, <http://www.thelocal.se/31036/20101223>

¹⁴ Amnesty International, “Case Closed: Rape and Human Rights in the Nordic Countries - Summary Report”, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ACT77/001/2010/en/5ba7f635-f2c3-4b50-86ea-e6c3428cf179/act770012010eng.pdf>

¹⁵ Willian But, “Assange - Victim of a Swedish Circus of Horrors? ”, <http://newsmill.se/artikel/2010/12/21/assange-victim-of-a-swedish-circus-of-horrors>

¹⁶ Dana Kennedy, “Lawyer: Assange Faces Tough Climate in Feminist-Friendly Sweden”, <http://www.aolnews.com/2010/12/08/lawyer-assange-faces-tough-climate-in-feminist-friendly-swede/>. “Assange Case Triggers Rape Debate in Sweden”, <http://www.thelocal.se/31934/20110209/>.

¹⁷ Schyman’ın “man tax” önerisi hakkında: Dana Kennedy, “Lawyer: Assange Faces Tough Climate in Feminist-Friendly Sweden”, <http://www.aolnews.com/2010/12/08/lawyer-assange-faces-tough-climate-in-feminist-friendly-swede/>. “Assange Case Triggers Rape Debate in Sweden”, <http://www.thelocal.se/31934/20110209/>.

¹⁸ Helene Bergman, www.newsmill.se 11.02.2011. <http://www.khelenebergman.blogspot.com> 01.03.2011.

¹⁹ Josefin Brink, www.newsmill.se 09.12.2010.

-
- ²⁰ Gudrun Schyman, www.newsmill.se 15.12.2010.
- ²¹ Helene Bergman, www.newsmill.se 11.02.2011. <http://www.khelenebergman.blogspot.com> 01.03.2011.
- ²² Susan Faludi, *Backlash: The Undeclared War Against American Women* (New York: Crown, 1991), s.2.
- ²³ Alev Özkazanç, "Biyopolitik Çağda Suç ve Cezalandırma: Denetim toplumunda Neo-liberal Yönetimsellik", *Neo-Liberal Tezahürler: Vatandaşlık, Suç, Eğitim* (Ankara: Dipnot, 2011).
- ²⁴ Meda Chesney-Lind, "Patriarchy, Crime and Justice: Feminist Criminology in an Era of Backlash", *Feminist Criminology* 1, no. 1 (2006): 6-26, s.7.
- ²⁵ Alev Özkazanç, "Biyopolitik Çağda Suç ve Cezalandırma".
- ²⁶ Karen Loe Laidler and Ruth M. Mann, "Anti-Feminist Backlash and Gender-Relevant Crime Initiatives in the Global Context", *Feminist Criminology* 3, no. 2 (2008): 79-81.
- ²⁷ Madeleine Leijonhufvud, "Legal Science and Criminal Policy", *Scandinavian Studies in Law* 40 (2000): 421-429.
- ²⁸ Chesney-Lind, "Patriarchy, Crime and Justice", s.14.
- ²⁹ Amanda Burgess-Proctor, "Intersections of Race, Class, Gender, and Crime: Future Directions for Feminist Criminology", *Feminist Criminology* 1, no. 1 (2006): 27-47.
- ³⁰ Ariel Levy, *Female Chauvanist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture* (New York: Free Press, 2005). Imelda Whelehan, "The New Angels in the House? Feminists as New Victorians?", *Literature Interpretation Theory* 20, no. 1-2 (2009) 65-78. Gina Bellafante, "Who Put the 'Me' in Feminism?", *Time* 29 (1998): 54-60. Jennifer Gilley, "Writings of the Third Wave: Young Feminists in Conversation", *Reference & User Services Quarterly* 44, no. 3 (2005). Rene Denfeld, *The New Victorians: A Young Woman's Challenge to the Old Feminist Order* (New York: Time Warner, 1995). Christiana H. Sommer, *Who Stole Feminism: How Women Betrayed Women* (Simon and Schuster, 1994). Katie Roiphe, *The Morning After: Sex, Fear and Feminism* (Back Bay Books, 1994). Naomi Wolf, *Fire with Fire: The New Female Power and How to Use It* (Ballentine Books, 1994).
- ³¹ Helene Bergman, www.newsmill.se 11.02.2011. <http://www.khelenebergman.blogspot.com> 01.03.2011.
- ³² C. Stansell and S. Thompson (eds) *Powers of Desire: The Politics of Sexuality* (New York: Monthly Review Press, 1993). Gayle Rubin, "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality", *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality* Carol S. Vance (ed.) (Boston: Routledge and Kegan Paul, 1984) 267-319. Andrea Dworkin, "Intercourse", Chapter 7: Occupation/Collaboration, <http://heinOnline.org>, <http://www.nostatusquo.com/ACLU/dworkin/Intercourse.html>. Sommer, *Who Stole Feminism*. Roiphe, *The Morning After*. Wolf, *Fire with Fire*. Catherine MacKinnon, "Sexuality", *Towards a Feminist Theory of the State* (Cambridge: Harvard University Press, 1989). Catherine MacKinnon, *Unmodified* (Cambridge: Harvard University Press, 1987).
- ³³ Denfeld, *The New Victorians*. Sommer, *Who Stole Feminism*. Roiphe, *The Morning After*. Wolf, *Fire with Fire*.
- ³⁴ Whelehan, "The New Angels in the House?"
- ³⁵ Denfeld, *The New Victorians*, s.215,235.
- ³⁶ Denfeld, *The New Victorians*, s.51.
- ³⁷ Whelehan, "The New Angels in the House?", s.69.
- ³⁸ Gilley, "Writings of the Third Wave",s.188.
- ³⁹ Levy, *Female Chauvanist Pigs*.
- ⁴⁰ Stansell and Thompson (eds) *Powers of Desire*. Jenny Morgan, "Priggish, Pitiless, and Punitive or Proud, Passionate, and Purposeful? Dichotomies, Sexual Harassment, and "Victim-Feminism"", *Canadian Journal of Women and Law* 17, no. 1 (2005): 219-232.
- ⁴¹ Frank Furedi, *Korku Kültürü: Risk Almamanın Riskleri* (İstanbul: Ayrıntı, 2001) s. 107-146.

Kaynakça

- Anderson, Michelle J. "Negotiating Sex", *Southern California Law Review* 78, no. 6 (2005): 1401-1438.
- Bellafante, G. "Who Put the 'Me' in Feminism?", *Time* 29 (1998): 54-60.
- Bryden, David P. "Redefining Rape", *Buffalo Criminal Law Review* 3, no. 3 (2000): 317-479.
- Burgess-Proctor, A. "Intersections of Race, Class, Gender, and Crime: Future Directions for Feminist Criminology", *Feminist Criminology* 1, no. 1 (2006): 27-47.
- Chesney-Lind, M. "Patriarchy, Crime and Justice: Feminist Criminology in an Era of Backlash", *Feminist Criminology* 1, no. 1 (2006): 6-26.
- Denfeld, R. *The New Victorians: A Young Woman's Challenge to the Old Feminist Order* (New York: Time Warner, 1995).
- Faludi, S. *Backlash: The Undeclared War Against American Women* (New York: Crown, 1991).
- Friedman J. and Jessica Valenti, *Yes Means Yes! Visions of Female Sexual Power and a World without Rape* (Berkeley: Seal, 2008).
- Furedi, F. *Korku Kültürü: Risk Almamanın Riskleri* (İstanbul: Ayrıntı, 2001).
- Gilley, J. "Writings of the Third Wave: Young Feminists in Conversation", *Reference & User Services Quarterly* 44, no. 3 (2005).
- Laidler, Karen L. and Ruth M. Mann, "Anti-Feminist Backlash and Gender-Relevant Crime Initiatives in the Global Context", *Feminist Criminology* 3, no. 2 (2008): 79-81.
- Leijonhufvud, M. "Legal Science and Criminal Policy", *Scandinavian Studies in Law* 40 (2000): 421-429.
- Levy, A. *Female Chauvanist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture* (New York: Free Press, 2005).
- MacKinnon, C. "Sexuality", *Towards a Feminist Theory of the State* (Cambridge: Harvard University Press, 1989).
- MacKinnon, C. *Unmodified* (Cambridge: Harvard University Press, 1987).
- Morgan, J. "Priggish, Pitiless, and Punitive or Proud, Passionate, and Purposeful? Dichotomies, Sexual Harassment, and "Victim-Feminism", *Canadian Journal of Women and Law* 17, no. 1 (2005): 219-232.
- Özkazanç, A. "Biyopolitik Çağda Suç ve Cezalandırma: Denetim Toplumunda Neo-liberal Yönetimsellik", *Neo-Liberal Tezahürler: Vatandaşlık, Suç, Eğitim* (Ankara: Dipnot, 2011).
- Roiphe, K. *The Morning After: Sex, Fear and Feminism* (Back Bay Books, 1994).
- Rubin, G. "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality", *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality* (ed.) Carol S. Vance (Boston: Routledge and Kegan Paul, 1984) 267-319.
- Sommer, Christiana H. *Who Stole Feminism: How Women Betrayed Women* (Simon and Schuster, 1994).
- Stansell C. and S. Thompson (eds) *Powers of Desire: The Politics of Sexuality* (New York: Monthly Review Press, 1993).
- Tyler, I. "Who Put the 'Me' in feminism? The Sexual Politics of Narcissism", *Feminist Theory* 6, no. 1 (2005): 25-44.
- Westen, P. "Some Common Confusions about Consent in Rape Cases", *Ohio State Journal of Criminal Law* 2, no. 1 (2004): 332-359.
- Whelehan, I. "The New Angels in the House? Feminists as New Victorians?", *Literature Interpretation Theory* 20, no. 1-2 (2009) 65-78.
- Wolf, N. *Fire with Fire: The New Female Power and How to Use It* (Ballentine Books, 1994).